

**Besnik
Mustafaj**

8JH-32

1498



VERA PA KTHIM

tregime dhe novela

8JH-32

NI 98

Besnik
Mustafaj

VERA
PA KTHIM

tregime
dhe
novela



SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

TEHU I SËPATËS

Din Kolgeci tha vetëm se pylli ishte krejt i heshtur dhe ajo e qeshur vajze, që i erdhi papritur në vesh, sesi kumboi. Kaq tha e nuk hyri në hollësi të tregonte se ç'po bënte atë çast, që ulur të ndizte një cigare apo kishte shkuar të afronte mushkën e larguar tek ndiqte fijet e rralla të barit që dilnin me druajtje, si t'u vinte turp prej ngjyrës së gjelbër midis gjetheve të verdha, të shtruara butë në tokë. Nuk tha as në e kishte bërë gati barrën e druve që nuk e solli atë pasdite në shtëpi. Pra, tha vetëm se pylli ishte krejt i heshtur e se kjo heshtje u thye përnjëherë copë-copë, si të kriste befaz në të katër anët rrufeja. Ndërsa ai u shtang, u mpi i tëri prej një ngërçi të panjohur kurrë më parë. As vetë nuk

di të thotë kur e çoi dorën te sëpata e as si nisi ta shkonte gishtin e madh nëpër tehun e saj. Nuk mban mend as çfarë mendoi. Po prekja e ftohtë e metalit sikur ia treti pak mpirjen. Po ta shihte kush atë çast, do të thoshte se Din Kolgeci kishte një dhimbje të rëndë. I ishte varur fytyra dhe lëkura e djegur prej motit nuk ia fshihte dot pikëllimin.

A qëndroi gjatë ashtu? Nuk dihet. Dihet vetëm që më së pari i shkoi ndër mend të shihte nga erdhi ajo e qeshur që ai e njohu me ta dëgjuar. Ishte e së bijës, e Nushës. Po bëheshin tre muaj që Nusha kishte dalë partizane, po bëheshin tre muaj që atij nuk i qeshte buza...

Nushën e kishte fëmijë të vetëm dhe e donte si dritën e syrit. Rritjen e saj e pati ndjekur ditë për ditë me zemër të dridhur, se tre djemtë e vdekur pa i mbushur të pesë vjetët i kishin mbushur mendjen se nuk i rronin fëmijët. Për çudinë e tij, ajo u rrit pa u sëmurrur një herë. E u bë edhe shumë e bukur. E shihte si endej nëpër shtëpi duke i ndihmuar së ëmës dhe diku thellë vetes ndiente t'i mbinte një shqetësim që nuk e kishte pasur më parë. A do t'ia lypte kush për nuse?! Tani e ndiente përditë e më fort pleqërinë dhe donte ta shihte sa më shpejt në krah të një burri të mirë dhe t'u gëzohej fëmijëve të saj. Po tamam këtu i këputej ëndrra dhe ndiente ta kaplonte shqetësimi se mos njerëzit, duke e ditur si i kishin vdekur atij fëmijët, druheshin për ta futur vajzën e tij nuse në shtëpi. Për nuse si ajo thuhej se

janë barknëmura. Atëherë ai ngrysej e nuk mund të rrinte më brenda. Merrte sëpatën e shkonte për dru, ose dilte në arë e punonte si i çmendur derisa kapitej, vetëm për ta larguar mendjen prej andej.

Nusha ishte pak ndryshe nga e ëma, më e qeshur, më e gojës, por as ai si baba nuk e pati mësuar të rrinte me sytë përdhe para tij, siç bënin të tjerët. E kam djalë, thoshte me përkëdheli.

— Të koriti vajza, — i tha një kushëri atë ditë kur Nusha shkoi me partizanët.

— Edhe koria për të gjallin është, — u përgjigj Dini mbyturazi, ndërsa në zemër ndjeu t'i ngulej një akrep që e shtrëngoi fort.

Vëllai e të tjerët që ishin aty, nuk nxorën asnjë fjalë. Dinit i rëndoi tepër edhe heshtja e tyre, po nuk foli më. Hapi kutinë e duhanit e nisi të dridhte një cigare të trashë.

Që prej asaj dite e bija nuk u pa më. As ky nuk e kërkoi, megjithëse me vete bënte sa herë be ta gjente ku të ishte, ta gjente dhe... Di vetë si do të bëj, thoshte, pa e çuar mendimin më tej.

Në atë hutim të papritur që i ra, nuk mundi as të dallonte nga erdhi e qeshura. Mendja i tha se ajo do të qe duke u afruar nëpër një rrugë të rrejshme që kalonte pak më poshtë. I shkoi ajo mpirja e parë dhe i la në trup një bizatje të ftohtë si prej metali. Hajt, luaj vendit, Din burri, e urdhëroi veten, shih një herë, pastaj ndaje punën si do të bësh. Nuk u dëgjua më as zëri as e

qeshura e saj. Megjithatë ai ishte i sigurt se nuk i bënë veshët. Instinkti i prindit i thoshte se e kishte të bijën diku aty pranë.

Siç u ndodh, me sëpatë në dorë, u përvodh buzës së prroskës, doli në një breg nga i zinte syri në të dyja anët një copë të mirë të rrugës që e truponte pyllin. E pa. Ishte vetë e dytë. Me një djalë. Zbritnin nga Qafa e Borës. Po, në Qafë të Borës ajo rrugë ndahej për në tri fshatra e ai nuk mund ta merrte me mend prej nga vinin. Dukej se nuk kishin qenë fort afër tij kur ajo kishte qeshur, ndaj u habit si i zuri veshi kumbimin e saj. Brenga e madhe ia ngryska fytyrën njeriut e ia prekka fjalët, por edhe i zgjoka në të gjitha shqisat një vatër të veçantë dhe tepër të ndjeshme për të kapur e shumëfishuar çdo lloj sinjali që vjen nga jashtë e që i lidhet me ndonjë fije të hallit. Nga lëvizja e buzëve Dini i dallonte prej së largu njerëzit kur ishin duke e përgojuar. Mbrëmjeve, në shtëpi, e kuptonte menjëherë të shoqen kur ndokush i kishte hedhur ndonjë fjalë të hidhur për të bijën.

Të bijën tani e shihte pas shpine. Të mos ia kishte dëgjuar të qeshurën dhe të mos ia njihte mirë të ecurën, do të thoshte se nuk qe ajo. Hera e parë që e shihte ashtu, veshur me pantallona e xhaketë ushtarake. Në vend të shamisë së bardhë, që mbante në kokë që e vogël, kishte kapele, që prej së largu nuk i shquhej mirë forma, se muzgu kishte nisur t'ia shuante shkëlqimin ditës. Në krah i varej një automatik

i shkurtër. «E paska prerë bistekun», tha Dini me vete. E kuptoi që ato fjalë i dolën krejt kot, pasi mendja i vërtitej tjetërkund. Dy duart e saj ishin mbështjellë rreth krahut të djalit, dhe dukej, prej së largu, që e shtrëngonin fort. Koka i anohet herë pas here nga supi i tij.

S'duhej ta lija të vinte kjo ditë, tha ai me vete dhe psherëtiu. Ngriti lart sëpatën dhe e ktheu me teh përpjetë. Kaloi edhe një herë gishtin e madh nëpër kurrizin e tij si për t'u bindur se që i mprehtë. Metali i përcolli nëpër të gjithë trupin një rrëqethje të akullt. U dha këmbëve përpara me vrull, sepse dy siluetat e lidhura njëra me tjetrën po i afroheshin bërrylit të rrugës e do t'i humbisnin nga sytë.

«Po erret, mendoj Dini, po erret e ata nuk kanë si shkojnë larg. Do bëjnë si do bëjnë e do të futen në ndonjë prej staneve, te Livadhet e Pëllumbit. Do të futen domosdo diku për të kaluar natën, se është natë nëntori kjo! Mandej, sa të shtrihen, sa të shtrihen... — Nuk ia nxori goja fjalët e tjera që i vërtiteshin në mendje. — Do t'ua pres kryet të dyve, shtoi, hiç nuk do të më dridhet dora.»

I kishte kërcyer gjaku. Sa herë e sillte nëpër mendje këtë punë, skuqej e zverdhej, ndonëse diku thellë shpirtit një zë i pëshpëriste vazhdimisht se nuk qenë të vërteta fjalët që thuheshin për partizanët. Dhe ky, pa guxuar asnjëherë t'ia pohonte as vetes, i pati besuar atij zëri.

Ra një mjegull e hollë, që nisi t'ia largonte dy

partizanët. Ai çante duke u përplasur pas dru-
rëve, u binte përmes drizave, pa parë më ku e
hidhte këmbën. Krahët e ngritur lart, që shtrë-
gonin sëpatën, ishin tendosur aq shumë, sa, po
të lëshoheshin poshtë, me një të goditur do ta
këputnin në rrënjë një lis të madh. Rendte, ashtu
i çartuar, pa u kujdesur më të shuante zhurmat.
Por atyre të dyve që ecnin përpara, për çudi,
as që u bënte përshtypje gjithë kjo zhurmë. Nu-
sha ecte si gjithnjë, e mbështetur në krahun e
djalit, dhe i përkëdhelej pas trupit me një llas-
tim të turpshëm. Hapat e mëdhenj të Dinit e
mbështollën vetëtimthi largësinë që i ndante,
dhe sëpata e ngritur, kur u ndodh mbi ta, u lë-
shua me rrëmbim. Ishte në një nga ato çastet kur
vajza e pati anuar pak kokën majtas për ta
mbështetur te supi i djalit dhe kolona e bardhë
e qafës së saj ishte zbuluar në të djathtë si për
t'ia çelur më mirë vendin tehut të mprehtë të
sëpatës që e çau pa ngurrim më dysh. Pastaj së-
pata shkoi e këputi në mes, që nga supi deri në
ijë, trupin e djalit. Nuk nxorën asnjë zë, as për
t'u lutur, as për t'u ankuar. Madje as nuk rën-
kuan.

Më është prishur mendja, tha Dini dhe fërkoj
sytë. Nuk kishte rënë mjegull, po dy pika loti ia
kishin veshur vështrimin. Dhe ata të dy vazhdo-
nin të ecnin përpara, të mbajtur te njëri-tjetri,
me një hap jo fort nxituar. Nga lëvizjet e kokës
dukej se më të rrallë këmbenin ndonjë fjalë.
Gjithë ajo skenë iu fanit prej një kujtimi jo fort

të largët. Kishte zbritur në Shkodër për të shitur një lopë e për të blerë kripë e drithë. U end gjithë ditën me lopën për laku, derisa e shiti për hicgjë. Ishte vera e parë pas hyrjes së Italisë. Han nuk gjetën. Bashkë me të vëllanë, me Selimin e Isuf Metës, djemtë e Rexhep Osës e të tjerët, që i kishte mbledhur shtegtimi, zunë vend në lulishte, përballë Kafes së Madhe. Nga kafja vinte muzikë e herë pas here dëgjohej një zë i ëmbël gruaje që këndonte. Njëpër xhamat e mëdhenj dukeshin trupat e njerëzve, që, kur niste muzika, ngriheshin në këmbë e fillonin të lëviznin, të ndarë dy e nga dy. Një burrë e një grua. Burri në dorën e majtë mbante të shtrënguar butë dorën e gruas, ndërsa të djathtën ia shkonte në mes, e afronte aq pranë vetes, sa dukej sikur bëhej njësh me të. Gruaja, dorën tjetër, të përthyer pak te bërryli, e mbështeste te supi i burrit dhe lëkundej si e dehur majtas e djathtas, duke zbardhur dhëmbët sa herë i çuquriste ai diçka te veshi.

Ky kujtim ishte lidhur rrëmbimthi në kokën e Dinit me çka i pati thënë më vonë Azem Halili.

— Thonë se këta komunistët i marrin vajzat në mal jo për luftë, po se janë mësuar në qytet me femra e s'u rrihet pa to.

— Pse më rëndon, o Azem Halili? Pse po më rëndon në shtëpinë time? — nuk u përmbajt më Dini. — Shko, ta pafsha hajrin, shko e më len rehat në hallin tim.

Azemi u ngrit pa folur më. Dini mbeti vetëm. I

gjëmonin veshët. Fjalët e Azemit i përziheshin edhe me çka dëgjonte poshtë e lart se vërtet komunistët shkonin në luftë si në zabërhane, femrat që kishin me vete i mbanin për të fjetur netve me to, nën dritën e hënës. Pse ia vunë syrin asaj vajzës së Din Kolgecit, kishte thënë dikush, a pse që më e bukura në katund?!

Dini nuk dinte asgjë si ishte lidhur e bija me komunistët. Kjo ia shtonte të keqen. Pse s'i tha një fjalë ajo, të paktën sa për të larë gojën?! I takonte t'ia thoshte një fjalë babës...

— Këtu e ke pak të drejtë, — kishte thënë Selim Ahmeti, — po që ke vajzë të mirë, ke. Edhe trime. E që është nxituar, kushedi si ka menduar. Po nxitimi i të riut falet. Ti mos ua vër veshin fjalëve të hallkut, se nuk janë gojë të mira ato, dëgjomë mua! Lufta sa ka nisë, po ka me i nda hesapet e të gjithëve.

— Po të dëgjoj, po të dëgjoj, o Selim, e të lumtë goja! Po nuk më duhet gjë lufta mua që e kam shtëpinë bosh. Luftën ta bëjnë ata që e kanë kullën plot burra. E kam barkun të thatë unë, Selim. Vajza me iku, vetë do të vdes, m'u shkretua trualli.

Kështu i shkoi këta tre muaj: vrenjtu e kthjellu si moti në vjeshtë. Ndryshueshmëria e vazhdueshme e gjendjeve shpirtërore i kishte lënë në fytyrë e në shpirt njëfarë topitjeje, një hutim të dhimbshëm, që e kishte mbyllur edhe më fort në botën e tij, ku vërtitej pa ditur ç'të bënte.

Dhe priti e priti të vinte, ja, kjo ditë, që ta